

Ög 104. Gillberga, Kaga sn.

Pl. 64.

Litteratur: N1945. M. Wallberg, Karta över Sättuna i Lantmäteristyrelsens arkiv (1760), D 45-13:3; A. Wadman och F. Wadman, Karta över Gillberga i Lantmäteristyrelsens arkiv (1768), D 45-7:2; Anton Ridderstad, Östergötlands historia I (1914), s. 86; Skrivelser mellan P. Andersson och Riksantikvarien 1927–1928, dnr 3937/27 och dnr 4353/27 (ATA); Skrivelser mellan Riksantikvarien och B. Cnattingius 1927–1930, dnr 4353/27, dnr 865/29, dnr 308/30 och dnr 4054/30 (ATA); A. Samuelsson, Brev till Riksantikvarien 19/2 1929, dnr 865/29 (ATA); A. Nordén, Rapport till Riksantikvarien om runstensundersökningarna sommaren 1945, med förslag till åtgärder beträffande runstenar, 6/10 1945, dnr 4207/45 (ATA); B. Cnattingius, Järnålder. I: Linköpings historia I (1946), s. 44.

Äldre avbildningar: E. Brate, Foton (ATA); B. Cnattingius, Foton 1927 och 1930 a.a. (ATA).

Runstenen, som alltjämt står kvar på sin ursprungliga plats i en åker SO om Gillberga, har tydligen varit rest invid en äldre väg, som över Gillberga lett till tings- och marknadsplatsen nära den forna kungsgården Stång. Drar man en rak linje mellan Gillberga och Linköping, skär denna linje runstenen. Vägen har i sen tid låtit spåra sig i form av stensättningar i åkermarken i stenens omgivning. På Peringskiölds tid fanns namnet på denna väg kvar: »Rackegatan». Ännu i våra dagar kallas runstenen i bygden »Rackesten». En bäck flyter ett fåtal meter från runstenen, kanske har här funnits en träbro, till vilken stenen anslutit sig.

Runstenen är vacker: ett fyrkantigt, jämntjockt granitblock med helt plan framsida, finkornigt gryt och jämn, ljusgrå färg. Då den år 1930¹⁰ restaurerades, borde den emellertid ha höjts något, nu ligger sockelbädden så djupt i åkern, att vid mitt besök sommaren 1945 åtm. 15 à 20 cm av runtexten var dold av jord. Dessutom lutade stenen rätt avsevärt framåt. Den av Brate anmärkta felaktiga lagningen upptill t.h. har nu rättats till.

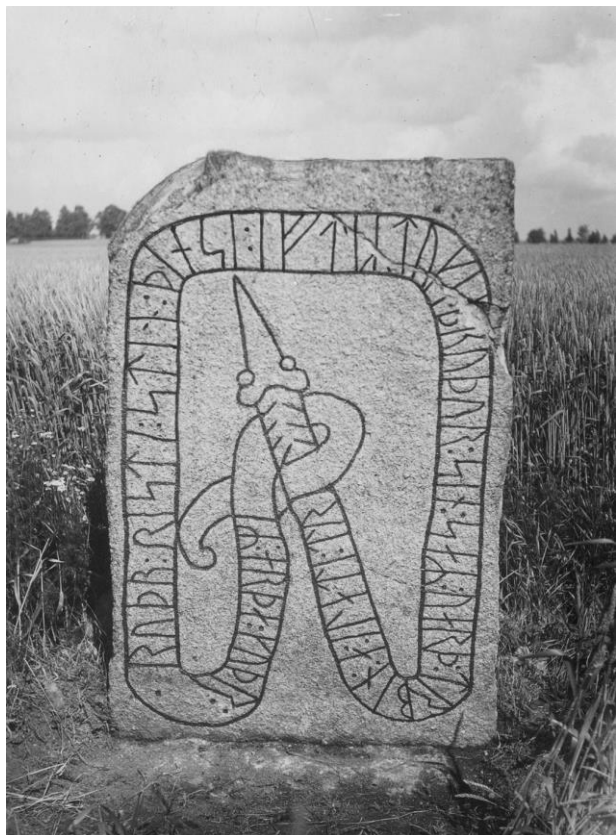
Inskrift:

: ruþr : risti : stin : þinsi : iftir (:) ¹¹ tuki ¹² (:) brupur : sin : sar : uarp : trbin : a : ilati : trir : arþa : kuþr :

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65

»Röd reste denna sten efter Toke, sin broder, som blev dräpt i England, en särdeles duktig ung man.»

Till läsningen: Till Brates läsning av inskriften är intet annat att tillägga än att jag icke vill instämma i Brates uttalande, att skiljetecken saknas efter runan 49. Jag urskiljer här ett klart sk (så också B 859), snarast två punkter. Om **inskriften**¹³ föregås av en punkt (ev. kolon) eller ej må lämnas oavgjort; kanske är det fråga om naturliga fördjupningar. B 850 upptar här intet sk.

Plansch 64a. Ög 104. Gillberga, Kaga sn. Foto Nordén 1945. [Jansson skriver 1947: Delvis retusch.]

¹⁰ Runstenen restaurerades och restes 1930, ej 1931 som Nordén anger.

¹¹ Wessén stryker tecknet och skriver ett frågetecken i marginalen.

¹² Wessén skriver i marginalen: Kan det icke ha varit a?

¹³ Av Wessén ändrat från Nordéns »ristningen».

Fig. 120. Ög 104. Gillberga, Kaga sn. Detalj ur Wallbergs karta över Sättuna upprättad 1760, i Lantmäteristyrelsens arkiv.

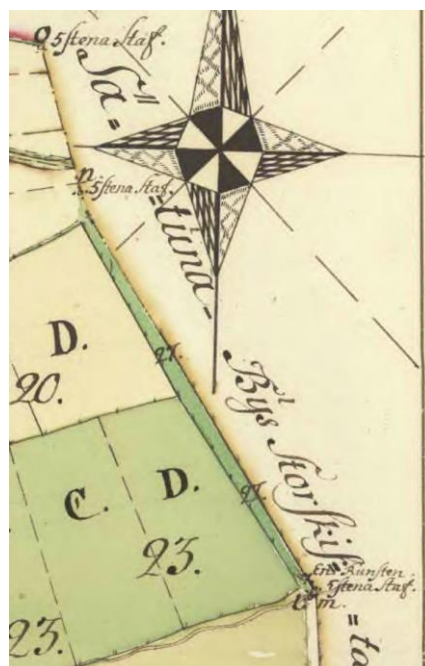

Fig. 121. Ög 104. Gillberga, Kaga sn. Detalj ur Wadmans karta över Gillberga upprättad 1768, i Lantmäteristyrelsens arkiv.

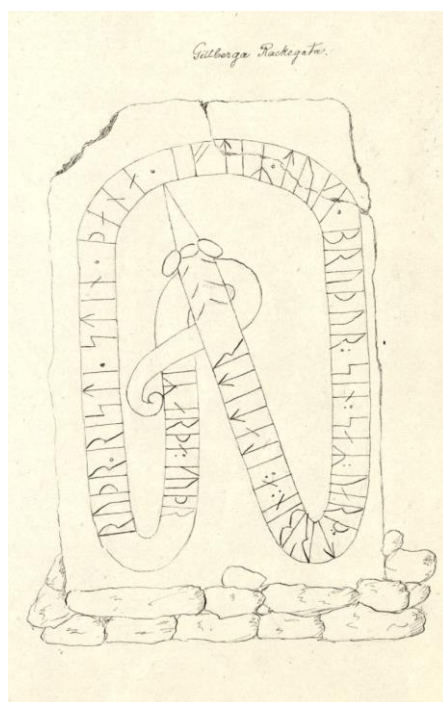

Fig. 122. Ög 104. Gillberga, Kaga sn. Efter teckning av C. F. Nordenskjöld 1870 (ATA).

Detta dokument ingår i en digital utgåva av Arthur Nordéns supplement till Erik Brates Östergötlands runinskrifter. Manuset avslutades 1947 och var tänkt att tryckas 1948. Utgåvan publiceras fritt tillgänglig på Internet.

Texten innehåller inte nyare litteraturreferenser än 1947 och tar ingen hänsyn till modern runforskning och måste därför användas med stora reservationer. Arbetet med utgåvan avslutades 2024-12-31.